

Az érem és a másik oldala

Az idei év eseménydúsán, ebből adódóan gyorsan telt a magyar agráriumban. Sűrű napokat élt meg a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ) is. Horváth Gábor főtítkárral szerint néhány pozitív esemény, kormányzati intézkedés megkönnyítette a gazdálkodók, termelők életét, amelyekről érdemes szót ejteni, de a negatívumokat sem szabad elhallgatni. Az érdekképviseletnek ugyanis – amely a mindenkori kormány ellenzéke is – a tagság érdekeit kell képviselnie, és szakmai elemzésekkel kell alátámasztania egyetértését és kritikáját egyaránt.

A mostani időszakban jó agrárosnak lenni, fontosnak látszunk, kezdte mondandóját a főtítkár. A KSH szerint az év első három negyedévének összességében tekintve a változatlan áras GDP 0,6 százalékkal, a mezőgazdasági GDP 21,7 százalékkal volt magasabb az előző év azonos időszakához viszonyítva a nyers adatok szerint. Becsléseik szerint az év egészét tekintve a mezőgazdaság teljesítménye 2013-ban összességében mintegy 23 százalékkal nőhet, miközben az éves hazai GDP-növekedés 0,9 százalék körül alakulhat. Tavaly a GDP 1,7 százalékkal csökkent éves szinten. A mezőgazdaság GDP-növekedéséhez való hozzájárulása 0,7-0,8 százalékpont lehet 2013-ban. A folyó áras GDP – elsősorban a növekvő növénytermesztési volumen és a csökkenő árak eredményeként – 2-4 százalékos növekedést mutathat.

Pozitív agrár-külkereskedelem

Mindezek mellett azonban azt is tudni kell, hogy ez a növekedés nem először következett be, hiszen 2011-ben már volt egy hasonló agrárévünk. A tavalyi esztendő nem alakult ilyen jól az agrárkibocsátást illetően. Az idei növekedést a tavalyi évhez kell viszonyítani, és ez alapján az ágazat GDP-

növekedéshez való hozzájárulása pozitív eredményt mutat. És akad olyan mutató, amelyvel külön is büszkélkedhet az ágazat, mégpedig nem is rövid távon: ez az export-import teljesítmény, amely egy évtizede rendre pozitív szaldójú. Elmondható tehát, hogy az ágazat hozzájárult az ország fizetőképességéhez, s ez így lesz idén is.

Az éremnek azonban van másik oldala is, mondta a főtítkár. Az előzetes adatok alapján 2013-ban a növénytermesztés kibocsátásának volumene több mint egyötödével, 22 százalékkal emelkedett a 2012. évihez képest. Számottevően, mintegy harmadával nőtt a kibocsátás szerkezetét meghatározó gabonafélék volumene, a búza- és a kukoricatermés is kedvezőbben alakult az egy évvel korábbihoz képest. Az ipari növények kibocsátása 11, a takarmánynövényeké 10, a kertészeti termékeké pedig 9 százalékkal bővült. Utóbbi termékcsoport esetében emelkedett, az előbbiekében viszont mérséklődött az ár. A burgonya volumenének csökkenését jelentős drágulás kísérte. A gyümölcsstermés volumene 16 százalékkal emelkedett 2013-ban, ami árcsökkenést is okozott a termékcsoporton belül. Az élő állatok kibocsátása 3, az állati termékeké 2 százalékkal mérséklődött, így az állatte-

nyésztés teljes termelési volumene 3 százalékkal visszaesett az előző évhez képest. Egyik főbb állatfaj esetében sem érte el kibocsátás a 2012-ben megfigyelt szintet. Az állati termékek közül a tej kibocsátása visszaesett, a tojásé szinten maradt. (KSH, 2013. december 10.)

Romló pozíciók

Ezeket az adatokat azért érdemes külön is elemezni, mert a teljesítmény kapcsán a hozzáadott értékről is képet kaphatunk. Ez a kép azonban már nem a legszebb. A növénytermesztési ágazat az egy hektárra vetített hozamokat tekintve az uniós átlaghoz képest a középmezőnyben tartózkodik. Az állattenyésztési ágazatok ennél is rosszabb pozíciókat foglalnak el, nem beszélve arról, hogy a mezőgazdaság munkaerő-felhasználása 2013-ban az előzetes információk szerint 1 százalékkal elmaradt az előző évitől (KSH).

Az kormány intézkedéseinek negatív hatásai már jól kimutathatók. A főtítkár szerint a jövedelemszabályozást felül kellene vizsgálni, mert a mezőgazdasági termelők jövedelme – előzetes számítások szerint – kisebb lesz az előző évinél. A nominálértéken is kisebb jövedelem azt mutatja, hogy az ágazatban kevesebb a forrás, mint korábban, így a jövedelemjavításra is kevesebb pénz jutott. A fejlesztési forrásokra is igaz ez, ami viszont azt jelenti, hogy ahol csökken a jövedelem, ott a beruházási kedv is eltűnik. Így viszont a fejlesztés lehetőségei kérdőjeleződnek meg, márpedig ahol nincs beruházás, fejlesztés, ott a termelők gyorsan lépéshátrányba kerülnek a piacon.

Másik szempontból nézve az állattenyésztés eredményeit, néhány terméknel tapasztalható árnövekedés, de ezek nem tartósak, így az ágazatnak

nincs tartósan „felhajtóereje”. A növénytermesztésben ismét bebizonyosodott, hogy a gabonatermesztés túlsúlya nem előnyös. Nemcsak azért, mert az éghajlati viszonyaink nem olyan előnyösök, mint ahogy azt korábban hirdettük, s nem olyan, mint a franciáké, ahol hektáronként átlagosan 7-8 tonna búzát tudnak termeszteni. S itt van a környezetünkben Ukrajna, ahol szintén nagyon erős a gabona ágazat. A román növénytermesztés is gyors ütemben fejlődik, de említhető a szerb, a horvát gabonatermesztés is, amelyek legalább azon a szinten vannak, mint a miénk. A világgiazi folyamatok sem fordultak számunkra pozitív irányba, mert jelentős a túltermelés. Az Európai Unió pedig számunkra kifejezetten negatív hatású intézkedést hozott az energia-célú gabonafelhasználás visszaszorításával. Ráadásul a világgiazi jutásunk jelentős többletköltséggel jár, mert nincs tengerünk.

Inputárak az egekben

Jó szándékkal született a mezőgazdasági terményértékesítési szerződéssel kapcsolatos kormányzati intézkedés, mivel a tisztességes piaci magatartást kívánta erősíteni, jelentette ki a főtítkár. A kereskedők azonban erre úgy reagáltak, hogy nem kötöttek szerződéseket – a kereskedők pedig azt mondják, hogy a termelők nem kötöttek szerződést. Az idei tapasztalatok azt

mutatják, hogy a kereskedői és a termelői érdekkülönbséget másképpen kellene feloldani, mert a jószándékú szabályozás rosszul érvényesült, a termelőknek több tízmilliós károkat okozott. Ezért ezt a szabályozást újra kellene fogalmazni, mégpedig elég gyorsan, mert túl sok idő nincs már erre, és nem szabad, hogy ennek során a termelői pozíció tovább romoljon, fogalmazott Horváth Gábor.

A termelők jövedelmi pozícióját inputoldalon is lehetne javítani. Jól megfigyelhető tendencia, hogy az inputanyagok árai akkor is emelkednek, amikor ennek nincsenek meg a közgazdasági okai. A műtrágya, a növényvédő szerek, a gázolaj árának növekedése, a hatósági díjak nincsenek szinkronban a gabonaárak alakulásával. Amikor a gabonát igen magas áron adhatták el a termelők, ki tudták fizetni az inputanyagok megemelt árait. Amikor a gabonaárak csökkentek, az inputanyagok árai nem mentek lejjebb. Így viszont kevesebb műtrágyát tudnak venni a gazdák, és kisebb lesz a termés. S ha kevesebb a termés, csökken a jövedelem, nem jut fejlesztésre stb. Mindenkinek, kormánynak, érdekképviseletnek és más szervezeteknek is oda kellene figyelnie erre a jelenségre.

A kormányzati intézkedések másik költségvonzata, ami a termelőket tovább sújtja, a bérterhek növekedése. Az egészségügyi hozzájárulás 4 százalékkal nőtt, és a személyi jövedelemadó is komoly terhet jelent. A főtítkár nem azt kifogásolja, hogy a gazdagokat kevésbé, az alacsony jövedelműeket nagyobb mértékben terhelje az egykulcsos adó, hanem azt, hogy a korábban szja-mentes mezőgazdasági foglalkoztatást megterhelték az szja-val. Ezzel az intézkedéssel azt az adójóváírást szüntették meg, amelynek alapján a mezőgazdaságban foglalkoztatottak részesültek adókedvezményben. Az adójóváírás kive-

zetése akkora béremelést indukált, amit persze adóban befizettek, hogy a munkaadónak jelentősen megrágtotta a foglalkoztatást, miközben a dolgozóknak nem jutott több pénz a borítékba. Ezen a helyzeten is változtatni szükséges, mert így is csökken a legális agrárfoglalkoztatás, miközben az ellenőrizhetetlenül foglalkoztatottak száma nő, mondta a főtítkár.

Magyar tulajdonban

A kormány ádáz harcot folytat a fekete- és a szürkegazdaság ellen. Ám ha áfacsalásról, számla nélküli értékesítésről van szó, akkor szinte csak a mezőgazdaságot említik, ami rossz fényt vet az ágazatra. A főtítkárnak meggyőződése, hogy az agráriumban nem több az áfacsalás, mint mondjuk a kereskedelemben. A mezőgazdaságnak az a része, amelyben nincsen szigorú papír alapú elszámolási kötelezettség, ott az adószabályok kifejezetten az adó elkerülésére ösztönöznek. Félreértés ne essék, a korábbi kormányzatok is hagyták ezt az állapotot, de a

jelenlegi kormány intenzívebben támogatja ezt a szektort. Hogy pontosan értsük: annak a termelőnek, aki nem vállalkozásban dolgozik, nem érdeke a teljes bevétel kimutatása, ami alapján az adót vagy a kamarai díjat kell megfizetni. A kamarai tagdíj hektár alapú meghatározása igazságosabb lenne, mint a jelenlegi, amely árbevétel alapú.

Az a kormányzati döntés, amely szerint a társas vállalkozások mai csaknem 50 százalékos arányát 20 százalékra kell leszorítani, nagy pusztítással jár. A szektor még a rendszer-váltáskor sem alakult át ilyen mértékben, és még így is a mai napig viseljük a következményeit. Húsz év alatt sem sikerült visszaépíteni azt a 30 százaléknyi mezőgazdasági termelési értéket, ami akkor elveszett. Ha a kormányzati szándék megvalósulna, újabb 30 százalékot veszítenénk, és ezt sem lehetne pótolni az elkövetkezendő időszakban.

Pedig magyar magántulajdonban vannak azok a gazdaságok, amelyeket a politika most le kíván építeni, és nem

is a profithajhászok. Ha valaki megnézné, hogy a magyar mezőgazdaság társas vállalkozásai mennyi tőkearányos osztalékot fizetnek ki évente, akkor azt látná, hogy ez arra sem elegendő, hogy a tranzakciós illetéket kifizessék belőle. A magyar társas vállalkozásoknak nem az osztalékfizetés az elsődleges célja, hanem sok tulajdonost és sokféle érdeket összefogó, leginkább az emberek megélhetésére épített szervezetek. Nem is nagygazdaságok, hiszen átlagos területük a statisztika szerint is 500 hektár körül van. Persze, a piaci súlyuk nagyobb, ezt a szerepüket nem, vagy csak igen nehezen tölthetné be a mikro szektor.

Az, amit a földtörvények sora üzen, az érintett emberek számára megalázó, jelentette ki a főtítkár. A társas szektorban 70-80 ezer ember dolgozik, akiknek az az üzenet, hogy a jövőben nem lesz munkahelye. A tulajdon, amit húsz év alatt közösen felhalmoztak, el fog veszni – s ez jelentős vagyonszerzés. A törvény szelleme olyan mértékben megkülönbözteti egymástól az embereket, a gazdálkodókat, mint az 1950-es évek elején. És itt van még az osztatlan területekhez kapcsolódó, végrehajthatatlanul bürokratikus törvényi előírás, amely miatt elvész a gazdálkodás minimális biztonsága is. Ez is arra a folyamatra emlékeztet, amelyet az '50-es években bonyolított birtokrendezésnek hívtak, és amelynek lefekezésében Nagy Imrének volt fontos szerepe. A felforgatott törvényi szabályok nem szolgálják a magyar mezőgazdaság fel-emelését, lehetőségének kihasználását, bizonytalanságot, kiszolgáltatottságot hoztak a benne dolgozók egyik felére: a szabályok egy része pedig a kedvezményezettnek és a hatóságoknak is. Az persze, kérdés, hogy a magyar falu hogyan hajtja végre a törvényben írtakat, hangsúlyozta Horváth Gábor.

H. GY.

KAP: belépett a politika

Az Európai Unió új, 2014-2020-as költségvetési időszakával kedvezőtlen folyamatok bontakoznak ki, mondta a főtítkár. Az EU a magyar agrártársadalomnak a jövedelmbiztonságot és a többlettámogatást jelentette. Az új agrárpolitika azonban magában hordozza annak veszélyét, hogy az EU közös politikája szétesik. A KAP reformja során született döntések nem jó jövőképet vázolnak fel. Eleve csökkennek a támogatási pénzek, de nem ez az igazi probléma, hanem az, hogy az új KAP egysége, országhatáron átnyúló, azonos, stabil elemei megszűnőben vannak. A földhöz kötődő támogatások nem azonosak, nem egységesek, a megkülönböztetés folytatódhat. Most annak nézünk elébe, hogy az egyes nemzeti kormányok a maguk szájze szerint osztják el az uniós forrásokat. Még nem tudni, hogyan dönt a magyar kormány, de ez a politika rendkívül rossz üzenet, és nagy veszélyt rejt magában. A főtítkár reméli, hogy a kormánynak lesz annyi bölcsessége, hogy az ágazati értékek mentén dönt majd. A kockázat azonban látszik, és ez a termelők egy részét elbizonytalanítja. Ez a helyzet azért alakulhatott ki az EU-ban, mert megváltoztatták az EU alkotmányát. A források felhasználásában eddig racionális döntések születtek, szakmai alapon alakították ki a rendszereket. Az új időszakban viszont bevezették az együtdöntés rendszerét, s az Európai Parlamenten keresztül behozták a politikát, a paraszti populizmust az agrárszabályozásba. Ez pedig nem agrárszemléletű gondolkodás, mondta a főtítkár.